

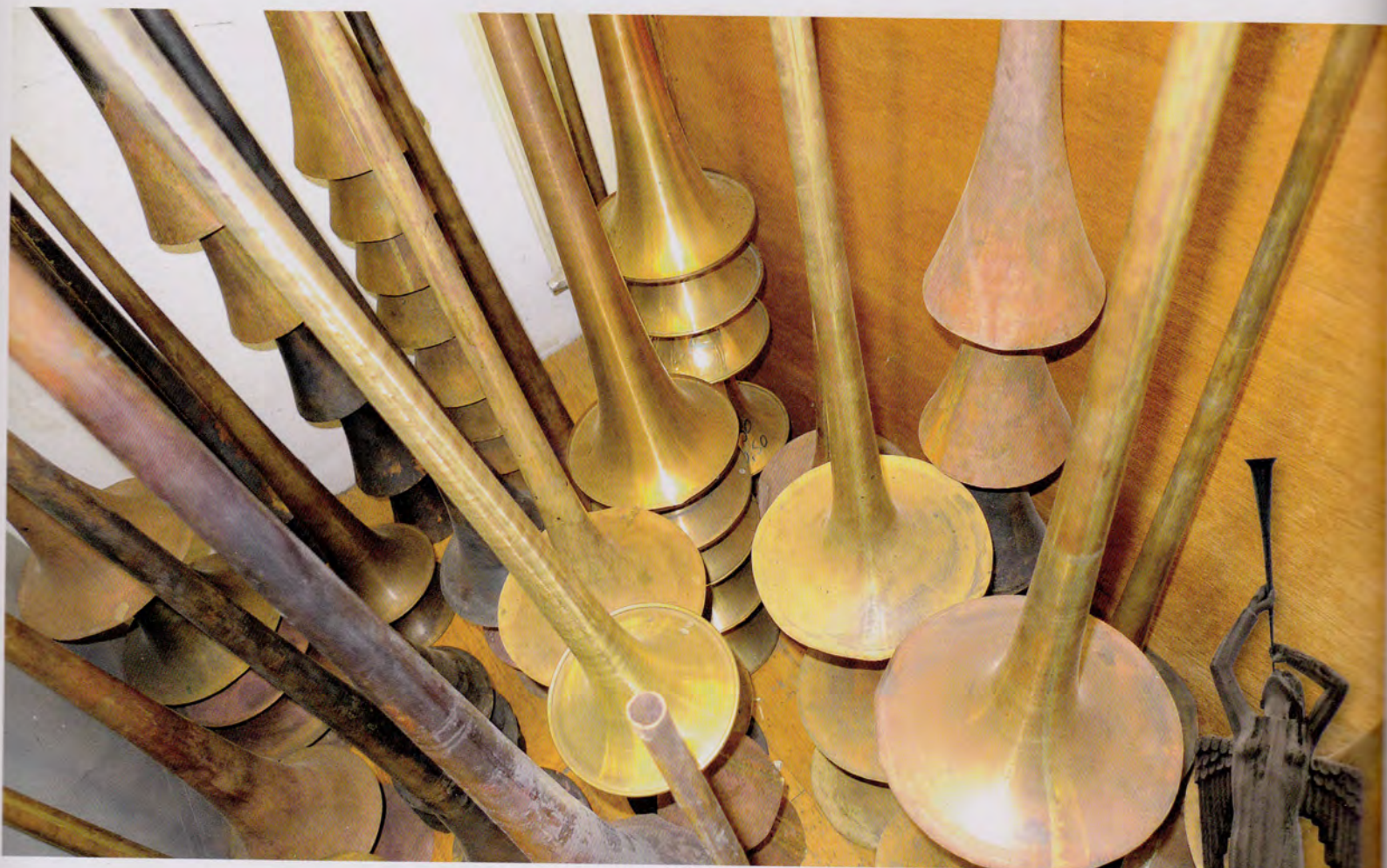
In Margraten, op slechts
tien minuten afstand van
Maastricht, verborgen
tussen bronsgroen eiken-
hout, malse korenvelden en
boomgaarden, ligt het atelier
van de vermaarde trompet-
bouwer Hub van Laar.

TEKST: JAN VREDENBURG
FOTO'S: JOOST LEIJEN

Trompetbouwer Hub van Laar

Leeft zijn jeugddroom

Vraag aan iedere grote artiest uit de internationale jazzwereld wie Hub van Laar is en die persoon zal je overladen met lofuitingen over de man en zijn instrumenten. Van Laar is de bescheidenheid zelve. Zo bescheiden zelfs dat we onze uiterste best moesten doen om de bouwer van de beroemde Van Laar-trompet te interviewen. Maar voordat we losbarsten over Limburgse gastvrijheid en de geheimen van het trompetbouwen, is een stukje historie over dit eeuwenoude instrument op zijn plaats.

Bazuin der engelen

Primitieve voorlopers van de trompet bestonden al tweeduizend jaar voor Christus. De Bijbel is één van de oudste bronnen die melding maakt van trompetten. Uit het Oude Testament blijkt dat de trompet bij de Israëlieten alleen door priesters werd bespeeld, omdat die gold als heilig instrument. De kerkvaders identificeerden de klank met de stem van een engel of zelfs van God.

Er wordt gesproken over bazuinen van zo'n vijftig centimeter lang. Deze 'trompetten' waren niet veel meer dan rechte buizen, die aan het eind in bekertjes uitliepen. De Egyptenaren hadden soortgelijke instrumenten: in het graf van Toetanchamon zijn twee zilveren trompetten van 58 en 50 centimeter lang

gevonden. Ze hebben een conisch verloop en een wijde beker, maar geen echt mondstuk. Tijdens de middeleeuwen was de trompet in het westen van Europa spoorloos. De kruisvaarders brachten het instrument mee toen ze in aanraking kwamen met Saracenen uit de islamitische wereld. Dit volk gebruikte de trompet in het leger, maar in die tijd waren de vorm, het mondstuk en de blaastechniek nog onderontwikkeld. Er konden niet meer dan zo'n vier natuurtonen op worden gespeeld. De trompet maakte pas een bloei door in de barokperiode. Men gebruikte toen voornamelijk een natuurtrompet, die bestond uit een lange cilindrische buis die twee keer gebogen was en uitliep in een beker. Het verbeterde ontwerp bevatte een nauwere buis en een beker die wat sterker uitliep aan het einde. Ook het mondstuk was nu zover ontwikkeld dat kundige blazers een hele reeks natuurtonen in het hoge register konden voortbrengen. Voor dit type trompet zijn vele concerten geschreven, onder andere het *Concert voor 2 trompetten in C* van Antonio Vivaldi of het *Brandenburg Concert nr. 2* van Johann Sebastian Bach. De moderne trompet is voorzien van ventielen. Het eerste werkende ventiel werd door Heinrich Stölzel in 1815 uitgevonden en het ventiel zoals we dat nu kennen door François Perinet in 1839.

Succesverhaal

Tijdens de koffie halen we nog maar eens aan dat het behoorlijk wat voeten in de aarde had voordat we naar Margraten konden afreizen. Van Laar vindt alle aandacht eigenlijk een beetje overdreven: 'Het gaat niet om mij, maar om het instrument. Dat is geen verdienste van mij alleen.

Ons complete team bestaat inmiddels uit elf mensen.' We proberen zijn bescheidenheid wat af te zwakken door in te brengen dat de basis van het succes uiteindelijk wel door hém is gelegd. Het blijkt al vroeg begonnen te zijn: op jeugdige leeftijd besloot Van Laar dat hij boer of trompetbouwer wilde worden. En terwijl de familie toen glimlachend zei: 'Ach, hoor ons Hubke toch', klinkt nu trots: 'Kijk onze Hub toch eens!'

Want inmiddels hebben we het, sinds de oprichting van het bedrijf in 1990, over een succesverhaal dat zijn weerga niet kent. Van Laar

bezit niet alleen een fabriek, maar ook twaalf verkooppunten over de hele wereld verspreid. Daar worden exclusief de Van Laar-blaasinstrumenten verkocht. Zijn andere droom is echter ook uitgekomen: na een drukke werkweek verzet Van Laar zijn zinnen door als hobbyboer op de tractor over zijn eigen bescheiden akkertje met hoogstamfruitbomen te rijden.

'Het ei van Columbus: de luchtstroom zo min mogelijk onderbreken'

Pure logica

Het woord 'fabriek' is volkomen misplaatst, want bij dit woord denken we onmiddellijk aan lawaaierige machines, vet en rommel. Het atelier is in ver-

schillende afdelingen verdeeld. In de polijstruimte, die we als eerste betreden, is vet, vuil en stof uit den boze. Het geheel maakt op ons een steriele indruk.

In de andere ruimtes wordt het fysiek zwaardere werk verricht en horen we geklop en gehamer. Maar ook daar vinden we geen snijpertsje koper op de grond. Er ligt geen rommel; het gereedschap is

De goedlachse trompetbouwer Hub van Laar

keurig opgeborgen in laden. De producten die nog niet af zijn, staan netjes op kasten of hangen aan haken aan de wand. Hub ziet onze verbazing en verklaart: 'Als u iedere dag een uur moet opruimen of moet zoeken naar gereedschap, bent u aan het eind van de week een hele werkdag kwijt.' Het is een logica waar helemaal niets tegenin valt te brengen, behalve dan dat Van Laar deze tijdwinst echt niet zal omzetten in vakantie.

We zijn natuurlijk driftig op zoek naar de sleutel van zijn succes. Lachend vertelt hij dat het allemaal om pure logica draait: 'Een trompet werkt met natuurtonen en de luchtstroom, die vanuit onze longen en via de mond en de trompet in geluid wordt omgezet, dient zo min mogelijk onderbroken of van richting veranderd te worden.' Hij laat ons mallen zien, vertelt hoe het koper tot een ronde buis wordt gemaakt en hoe de randen voorzien worden van tandjes. Bij andere merken wordt de beker los geproduceerd en dan aan de buis gesoldeerd, maar dat geeft een las in de breedte

van de trompet en dat is een obstakel. De beker van een Van Laar-trompet wordt daarom uit één stuk materiaal geforceerd. Het is een klus waarvoor een apart soort forceerbank nodig is. Aan de beker wordt een keurig randje omgevouwen en vastgeslagen, en op dat moment is er in grove lijnen iets te zien wat zowaar lijkt op de bazuinen uit de Bijbel. Dat is dus het ei van Columbus: de luchtstroom en natuurlijke toon zo min mogelijk onderbreken en dus geen kans op verandering bieden.

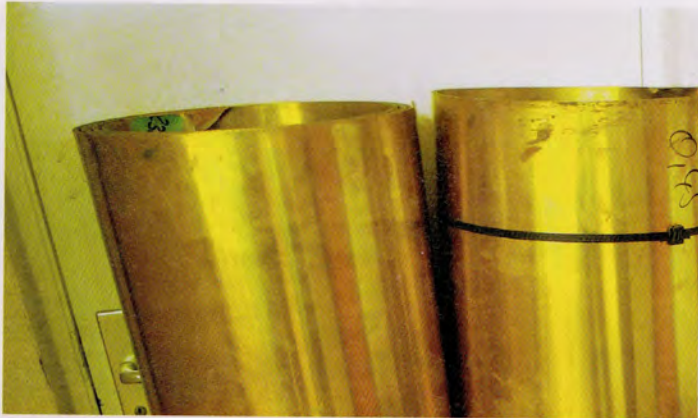
Typische werkwijze

Na het maken van de basis zijn we er natuurlijk nog lang niet. Ventielen, ontzettend belangrijke onderdelen van de trompet, maakt Van Laar niet in Margraten. De kleppen van een ventiel mogen absoluut geen lucht lekken. We praten dus over een stukje fijne mechanica, dat tot op de honderdste millimeter nauwkeurig gemaakt dient te worden. De ventielen van Van Laar worden weliswaar buiten de deur gemaakt, maar wel in een eigen fabriek, want ze moeten vervaardigd worden volgens concept van de trompetbouwer zelf. Hiervoor hebben Hub en zijn partner jaren geleden, ten zuiden van Dresden, een klein fabriekje opgericht en de beste instrumentbouwers aangetrokken, die ze tijdens hun scholing en werk in Duitsland hebben leren kennen. In het Duitse fabriekje worden de fijnste en beste ventielen gebouwd die men maar kan bedenken. Zo krijgen we weer een voorbeeld van de typische werkwijze van Hub van Laar: omdat hij Tsjechische medewerkers in dienst heeft en normaal met deze mensen wil kunnen communiceren, heeft hij de taal geleerd. Geen eenvoudige opgave, maar het is gelukt. Het Russisch beheerst Van Laar om dezelfde reden.

Als de ventielen naar Margraten worden verstuurd, kan de trompet in elkaar worden gezet. Voor iedere klant geldt echter een andere eindafwerking. Het heeft allemaal met klank te maken: de ene klant wil een instrument dat vederlicht speelt, een ander wil graag een instrument dat zwaarder aangeblazen dient te worden. En dan is er nog de klank van de trompet zelf. Die wordt bepaald door een aantal factoren, waaronder het materiaal en de afwerking. En er zijn nogal wat mogelijkheden: men kan kiezen uit geborsteld, hooggls gepolijst en voor een verzilverde of vergulde variant.

Modificatie

Dat de klank uiteindelijk bepaald wordt door de persoon die het instrument bespeelt, is duidelijk. Dat verwoordt Hub van Laar op de volgende manier: 'Een koperblaasinstrument is een ambachtelijk product dat pas tot kunstwerk wordt verheven door degene die het bespeelt.' Dat brengt ons direct op de vraag die al geruime tijd door ons hoofd spookt: kan Van Laar voldoen aan alle specifieke wensen van een klant op het gebied van klank? Daar is de instrumentenbouwer kort over: 'We hebben een aantal basismodellen trompetten en bugels. Door modificatie van de basis proberen

we zo dicht mogelijk in de buurt van de wensen van de klant te komen. We gaan dus geen compleet nieuwe trompet ontwikkelen. Mensen kunnen met oneindig veel wensen komen, maar het begint altijd bij de muzikant zelf. De embouchure en keuze voor het mondstuk zijn sowieso heel bepalend.'

Ook het soort metaal is belangrijk: 'We kunnen de klank beïnvloeden door middel van de materiaalkeuze, bewerking van de buizen (messing en nikkelzilver) en het plaatmateriaal (messing, goud en koper). Door het verharden van sommige delen van de trompet, de mondpijp of de stempomp, kunnen we het geluid donkerder maken.' Elk metaal heeft zijn eigen eigenschappen: 'Goud en zilver geleiden bijvoorbeeld slecht en versterken daarom de lagere frequenties.' Verzilveren en vergulden is een proces waar nogal wat milieuvriendelijke stoffen bij te pas komen. Daarvoor gaat Van Laar dan ook naar een speciale fabriek, waar dit werk nog gedaan wordt. Terug in het atelier worden de instrumenten langdurig gepoetst, gepolijst en getest, totdat ze het keurmerk 'Van Laar' waardig zijn.

Toch gaan we nog even terug naar het modificeren: we zagen in een vitrine namelijk een bijzondere trompet met twee bekers, een niet bepaald voor de hand liggende modificatie, lijkt ons. Het blijkt een speciaal gebouwd instrument te zijn ter ere van de vijftigste verjaardag van trompettist Eric Vloeimans. Er zijn echter nog meer speciale aanpassingen, waar veel vakmanschap bij komt kijken.

Van Laar laat een foto van een man in een rolstoel zien die op een trompet speelt die vastgeklemd zit in een ingewikkelde installatie. 'Deze man kreeg een zwaar ongeluk waardoor hij zijn trompet niet meer kon vasthouden en bespelen. Deze constructie zorgt ervoor dat hij het wel weer kan.'

De inventieve trompetbouwer haalt nog een ander voorbeeld aan, waarbij hij de trompet transformeerde zodat die als een soort saxofoon in de schoot gehouden kon worden.

Artiesten van over de hele wereld reizen af naar het Limburgse Margraten om daar persoonlijk hun instrument te bestellen. Een wand vol foto's van de clientèle van Van Laar maakt nog eens duidelijk hoe belangrijk deze bescheiden man in de wereld van koperblazers is. Ondanks zijn vele buitenlandse trips, klantenbezoek uit de hele wereld en harde werk in het atelier werkt de vrolijke Hub van Laar momenteel keihard aan een speciaal instrument voor een ziek achtjarig meisje uit Den Haag.

Een aantal keer per jaar is van Laar met dit soort projecten bezig. Uren tellen niet, alleen het idee iemand weer gelukkig te zien, is voor hem het gedroomde eindresultaat. ■

Van Laar Trumpets & Flugelhorns
Meer informatie: www.vanlaartrumpets.nl